

رابطه نظم جویی شناختی هیجان با سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه ای ویژگی های شخصیتی در دانش آموزان دختر متوسطه‌ی شهرستان بستان آباد

The Relationship between Cognitive Emotion Regulation and Vitality and Education with the Mediating Role of Personality Traits in Female High School Students in Bostan Abad

Roghayeh Sadat Bolouki (Corresponding author)
M.A. in Educational Psychology, Payame Noor University,
Tehran, Iran
Email: r.blooki1387@yahoo.com

Ali Mohammadzadeh
Associate Professor of Psychology, Payame Noor University,
Tehran, Iran

Abstract

Aim: The aim of this study was to determine the relationship between cognitive emotion regulation and academic vitality with the mediating role of personality traits in high school students in Bostan Abad. **Method:** The method of the present study is descriptive-correlational and in the form of a structural equation model (SEM), causal relationships between research variables have been investigated. The statistical population of the present study included all female high school students in Bostan Abad and the sample consisted of 120 students who were selected by one-stage random cluster sampling from all female high school students. Cognitive emotion regulation questionnaire (CERQ-P) and personality traits questionnaire were used to collect data. Structural equation analysis and AMOS and SPSS software were used to analyze the data. **Results:** The results showed that the relationship between emotion regulation, academic vitality and personality traits is significant and in general, the proposed model can explain 0.81 of the variance of academic vitality.

Conclusion: According to the findings of this study, it can be concluded that understanding the support of the teacher causes positive emotions in the student and creates academic vitality in the student.

Keywords: processing emotion regulation strategies, psychological distress, vitiligo.

رقیه سادات بلوکی (نویسنده مسئول)
کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

Email: r.blooki1387@yahoo.com

علی محمدزاده
دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه نظم جویی شناختی هیجان با سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه ای ویژگی های شخصیتی در دانش آموزان متوسطه شهرستان بستان آباد می باشد. روش: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بوده و در قالب یک مدل معادلات ساختاری (SEM)، روابط علی میان متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی دانش آموزان دختر دوره ی متوسطه ی شهرستان بستان آباد بودند و نمونه پژوهش شامل ۱۲۰ دانش آموز بود که به صورت نمونه گیری تصادفی از میان کلیه دانش آموزان دختر متوسطه انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه نظم جویی شناختی هیجان (CERQ-P)، پرسشنامه ویژگی های شخصیتی استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از تحلیل معادلات ساختاری و از نرم افزارهای AMOS و SPSS استفاده شد. یافته ها: نتایج تحقیق نشان داد که رابطه بین تنظیم هیجان، سرزندگی تحصیلی و ویژگی های شخصیتی معنی دار است و در مجموع مدل ارائه شده می تواند ۰/۸۱ از واریانس سرزندگی تحصیلی را تبیین می کند. نتیجه گیری: با توجه به یافته های این پژوهش می توان نتیجه گرفت که درک حمایت از سوی معلم سبب ایجاد هیجانات مثبت از سوی دانش آموز و ایجاد سرزندگی تحصیلی در دانش آموز می شود.

کلمات کلیدی: نظم جویی شناختی هیجان، سرزندگی تحصیلی، ویژگی های شخصیتی

مقدمه

سال‌های نوجوانی به مرحله مهم و برجسته رشد و تکامل اجتماعی و روانی فرد به شماره‌ی رود. در این دوره نیاز به تعادل هیجانی و عاطفی به ویژه تعادل این عواطف و عقل، درک ارزش وجودی خویشن، خودآگاهی (شناخت استعدادها، توانایی‌ها و رغبت‌ها)، انتخاب هدف‌های واقعی در زندگی، استقلال عاطفی از خانواده، برقراری روابط سالم با دیگران، کسب مهارت‌های اجتماعی لازم، شناخت زندگی سالم و مؤثر از مهمترین نیازهای نوجوان است. بنابراین کمک به او در رشد و گسترش مهارت‌های مورد نیاز برای زندگی بهتر، ایجاد یا افزایش اعتماد به نفس در برخورد با مشکلات و حل آنها و همچنین کمک به آنان در رشد و تکامل مهارت‌های تحصیلی لازم برای سازگاری باساد و ماهر و خدمت به آینده کشور است یکی از ویژگی‌هایی که می‌تواند در امر تحصیل به نوجوانان کمک شایانی کند نظم جویی شناختی هیجان می‌باشد. نظم جویی هیجان به عنوان یکی از مهم‌ترین عواملی که باعث شکست تحصیلی یا موفقیت تحصیلی در دانش آموزان می‌شود نام برده شده است. نظم جویی هیجان به فرآیندهای اطلاق می‌شود که از طریق آنها افراد هیجانات شان را برای پاسخ به توقعات محیطی هشیارانه و ناهشیارانه تعدیل می‌کنند (آدوا، نولن هوکسما و سویزر، ۲۰۱۰). در واقع نظم جویی هیجان شامل مجموعه وسیعی از فرآیندهای هشیار و ناهشیار، جسمانی، شناختی و رفتاری است (گروس، ۲۰۱۳). شوتز، هانگ، کراس و اسبان (۲۰۰۶) تأکید می‌کنند که آموزش یک فرایند گرانبار هیجانی برای دانش آموزان، معلمان و والدین است؛ بنابراین عوامل اجتماعی و هیجانی نقش مهمی در موفقیت تحصیلی دانش آموزان ایفا می‌کنند. رویکردهای نظم جویی هیجان ترکیبی از رویکردهای شخصیت، رشد اجتماعی، شناختی و هیجانی هستند. در واقع نظم جویی هیجان شامل مجموعه وسیعی از فرآیندهای هشیار و ناهشیار، جسمانی، شناختی و رفتاری است (بوت، صنم، گلنار و یحیی، ۲۰۱۳). عامل مهم دیگری که بر یادگیری و موفقیت دانش آموزان تاثیر دارد سرزندگی تحصیلی می‌باشد. سرزندگی تحصیلی به معنای توانایی از آموزان از آن به عنوان راهبرد مقابله با مسائل و چالش‌های تحصیلی و فائق آمدن بر آنهاست (فولادی، کجاف و قمرانی، ۱۳۹۵). سرزندگی تحصیلی، یکی از توانمندی‌های اثربار در تعلیم و تربیت شناخته شده است که دانش آموزان از آن به عنوان راهبرد مقابله با مسائل و چالش‌های تحصیلی استفاده می‌کنند. سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انباتی به انواع چالش‌ها و موانعی که در عرصه مداوم و جاری تحصیلی، تجربه می‌شوند؛ اشاره دارد (حسین چاری و دهقانی زاده، ۱۳۹۱). به نظر می‌رسد یکی از مهمترین عواملی که بر سرزندگی تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد، عدم بروز هیجان‌ها و یا ابراز بیش از حد آنان و یا به عبارتی مشکل در نظم جویی هیجان‌ها می‌باشد (باسکین، سومرس و سومرس، ۲۰۰۶).

موفقیت تحصیلی دانش آموز یک مثلث است که یکی از ضلع‌های آن دانش آموز است ضلع دیگر آن والدین و ضلع دیگر معلم هستند. در نهایت متغیری دیگری که با موفقیت تحصیلی دانش آموز ارتباط دارد ویژگی‌های شخصیتی خود دانش آموز است. شخصیت نیز احتمالاً حدود و مزه‌هایی را برای یادگیری و موفقیت تحصیلی دانش آموز ایجاد می‌کند که این حدود ممکن است با شرایط و خواسته‌های محیطی انتباط یابد.

شخصیت مجموعه ای از صفات هیجانی و رفتاری است که فرد را در زندگی روزمره اش احاطه و همراهی می کند، ویژگی های شخصیتی افراد تأثیر مهمن بر موفقیت تحصیلی وی دارند. با توجه به نقش مهم و تاثیرگذار دانش آموزان در آینده کشور و اینکه دستگاه تعلیم و تربیت هر کشوری تلاش میکند تا موانع پیشرفت آینده سازان خود را رفع و در جهت بهبود ویژگی های مثبت آنان برآید وظیفه نظام تعلیم و تربیت ما نیز کشف و رفع موانع تحصیل و همچنین بهبود عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان است(آلبرت، مانیا، برگسیو، بوگتو ، ۲۰۰۶). لذا با توجه به موارد ذکر شده هدف این پژوهش بررسی رابطه نظم جویی شناختی هیجان و سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه ای ویژگی های شخصیتی در دانش آموزان متوسطه دختر شهرستان بستان آباد بوده و سوال اصلی پژوهش حاضر، ارتباط میان نظم جویی شناختی هیجان با سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه ای ویژگی های شخصیتی در دانش آموزان متوسطه معنادار است، می باشد.

پژوهش های متعددی در مورد رابطه نظم جویی شناختی هیجان با سرزندگی تحصیلی انجام گردیده است. بی تا، و جعفری هرنندی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان پیش بینی رضایت از زندگی براساس ویژگی های شخصیتی و مکانیسم های دفاعی، یافته های تحقیق نشان دادند که ویژگی های شخصیتی روانرنجوری، بروونگرایی، مسئولیت پذیری و مکانیسم های دفاعی رشدیافته و رشد نیافته توانایی پیش بینی رضایت از زندگی را داشتند اما متغیرهای انعطاف پذیری، دلپذیر بودن و سبک دفاعی آزرده، قادر پیش بینی رضایت از زندگی را نداشتند. پورسید و خرمائی (۱۳۹۷) در مقاله ای با عنوان تأثیر ویژگی های شخصیتی و حمایت اجتماعی ادرک شده بر قدردانی با واسطه گری استرس و خودکارآمدی تحصیلی در دانش آموزان دوره دوم متوسطه، به این نتیجه رسیده اند که اثر مستقیم هیجان های مثبت تحصیلی در موقعیت یادگیری بر خودنظم جویی فراشناختی مثبت و معنادار است، همچنین هیجانهای مثبت تحصیلی لذت از یادگیری، امید به یادگیری و غرور نسبت به یادگیری نقش واسطه ای معناداری در رابطه بین کنترل تحصیلی ادراک شده و خودنظم جویی فراشناختی دارند. رمضانی (۱۳۹۵) در پایان نامه کارشناسی ارشد با عنوان نقش واسطه ای خودتنظیمی تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده از سوی معلم و درگیری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه ی شهر بیرجند، به این نتیجه رسیده است که بین حمایت اجتماعی ادراک شده از سوی معلم با درگیری تحصیلی، خودتنظیمی و خودکارآمدی رابطه معنادار وجود دارد. امیری و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله ای با عنوان نقش راهبردهای نظم جویی شناختی هیجان، تکانشگری و بروونگرایی در گرایش اعتیاد به اینترنت دانشجویان دانشگاه ارومیه، به این نتیجه رسیده اند که هر سه متغیر راهبردهای نظم جویی شناختی هیجان، تکانشگری و بروونگرایی در معادله رگرسیون قادر به پیش بینی اعتیاد بودند. مرادی، دهقانی زاده و سليمانی خشاب (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان، حمایت اجتماعی ادراک شده و سرزندگی تحصیلی: نقش واسطه ای باورهای خودکارآمدی تحصیلی، اعلام کردنده که حمایت اجتماعی ادراک شده پیش بینی کننده مثبت سرزندگی و خودکارآمدی تحصیلی است. همچنین، نتایج تحلیل مسیر، نشانگر نقش واسطه ای باورهای خودکار آمدی تحصیلی در رابطه ی بین حمایت اجتماعی ادراک شده و سرزندگی تحصیلی بود. دهقانی زاده و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله ای با عنوان سرزندگی تحصیلی و ادراک از الگوهای ارتباطات خانواده و ساختار کلاس؛ نقش واسطه ای ابعاد خودکارآمدی

به این نتیجه رسیده اند که برخی از ابعاد الگوهای ارتباطات خانواده و ساختار کلاس به صورت مستقیم قدرت پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دارد، و برخی از ابعاد الگوهای ارتباطات خانواده و همچنین ساختار کلاس پیش‌بینی کننده‌ی مستقیم ابعاد خودکارآمدی هستند، عبدی (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و خودتنظیمی در دانش آموزان دوره متوسطه به این نتیجه رسید که سرزندگی تحصیلی را می‌توان به وسیله ویژگی‌های شخصیتی پیش‌بینی کرد. همچنین ویژگی‌های شخصیتی روان رنجوری، بازبودن به تجربه و وظیفه شناسی توان پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی را دارد. سولدو، مینچ و هیرسون (۲۰۱۵) در بررسی رضایت از زندگی نوجوانان و ویژگی‌های شخصیت نشان دادند که ویژگی‌های شخصیتی با رضایت از زندگی رابطه دارد. تحلیل داده‌ها همچنین نشان دادن روان رنجوری به عنوان قوی ترین پیش‌بین ظاهر شد، بعد از آن گشودگی به تجربه، مسئولیت پذیری و برونو گرایی توانستند رضایت از زندگی را پیش‌بینی کنند.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بوده و در قالب یک مدل معادلات ساختاری (SEM)، روابط علی و میان متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت، با توجه به هدف اصلی پژوهش که بررسی مدل رابطه نظم جویی شناختی هیجان و درک حمایت معلم با سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه ای ویژگی‌های شخصیتی در دانش آموزان متوسطه خواهد بود، در این تحقیق روش آماری به کار گرفته شده برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، مدل معادلات ساختاری می‌باشد، همچنین به منظور توصیف متغیرهای پژوهش، شاخص‌های آمار توصیفی نظریه میانگین، انحراف معیار، واریانس، حدکث و حداقل نمره و همبستگی بین متغیرهای پژوهش محاسبه می‌شوند و برای این منظور از نرم افزار‌های SPSS و AMOS استفاده خواهد شد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی دانش آموزان دختر دوره‌ی متوسطه‌ی شهرستان بستان آباد بودند و نمونه پژوهش شامل ۱۲۰ دانش آموز بود که به صورت نمونه‌گیری تصادفی خوش‌های تک مرحله‌ای از میان کلیه دانش آموزان دختر متوسطه انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق از طریق پرسشنامه می‌باشد و برای جمع آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های نظم جویی شناختی هیجان، سرزندگی تحصیلی و ویژگی‌های شخصیتی استفاده شده است.

ابزار

در پژوهش حاضر برای جمع آوری داده‌ها از ابزار زیر استفاده شده است:

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی: پرسشنامه سرزندگی تحصیلی بخش قابل توجهی از چالش‌های زندگی مربوط به دوره‌ی نوجوانی است که چالش‌های تحصیلی (به عنوان مثال، سطوح پایین نمرات، استرسهای معمول و غیر معمول)، از جمله این چالش‌ها می‌باشد. حسین چاری و دهقانی زاده در سال (۱۳۹۱) پرسشنامه سرزندگی تحصیلی را با ۹ گویه با الگوگیری از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش (۲۰۰۶) که چهار گویه داشت توسعه دادند.

پرسشنامه نظم جویی شناختی هیجان (CERQ-P): این پرسشنامه توسط گارنفسکی و همکاران (۲۰۰۱) ساخته شده است و دارای ۳۶ سوال بوده و هدف آن سنجش خرده مقیاس‌های نظم جویی شناختی هیجان (ملامت خویش، پذیرش، نشخوارگری، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد بر برنامه ریزی، ارزیابی مجدد مثبت، دیدگاه گیری، فاجعه

سازی، ملامت دیگران) است. این پرسش نامه به منظور ارزیابی راهبردهای شناختی که هر فرد بعد از تجربه رخدادهای تهدید کننده یا استرس های زندگی به کار می برد ابداع شده است. طیف پاسخگویی آن از نوع لیکرت هست. این مقیاس شامل ۹ خرده مقیاس است که هر کدام یک راهبرد خاص از راهبردهای شناختی را ارزیابی می کند. نمره هر راهبرد از طریق جمع نمرات داده شده به هر یک از عبارات تشکیل دهنده آن راهبرد به دست می آید و می تواند در دامنه ای از ۴ تا ۲۰ قرار بگیرد و جمع کل نمرات در دامنه ای از ۳۶ تا ۱۸۰ قرار می گیرد.

پرسشنامه ویژگی های شخصیتی: ابعاد شخصیتی نمونه ها با استفاده از پرسشنامه (NEO-FFI) کوتاه (۶۰ سوالی) مورد ارزیابی قرار گرفت. این پرسشنامه توسط مک کری و کاستا (۱۹۹۰) ساخته شده و به زبان های مختلف ترجمه و مورد استفاده قرار گرفته است و روایی و سودمندی خود را در جامعه های مختلف نشان داده است. این پرسشنامه پنج عامل روان رنجورخوی (N)، برو نگاری (E)، باز بودن (O) توافق (A) وجدانی بودن (C) و را می سنجد. این پرسشنامه برای بدست آوردن اندازه ای مختصر و مفیدی از پنج فاكتور بنیادی شخصیت ساخته شده توسط کاستا و مک کری (۱۹۹۰) تهیه گردید. آزمودنی جواب را در یک طیف ۵ درجه ای از نوع لیکرت (کاملاً مخالف، مخالف، نظری ندارم، موافق و کاملاً موافق) انتخاب می کند.

روش اجرا

روش اجرای تحقیق نیز بدین صورت بود که ابتدا با مراجعه به اداره آموزش و پرورش شهرستان بستان آباد مجوزهای لازم اخذ شد، سپس جمع آوری اطلاعات در مدارس توسط پژوهشگر بعد از انتخاب نمونه و همچنین ارتباط با دانش آموزان و جلب رضایت آنان، و اطمینان دادن به دانش آموزان جهت محترمانه ماندن اطلاعات فردی، تعداد سه پرسشنامه شامل (پرسشنامه سرزندگی تحصیلی، پرسشنامه نظم جویی شناختی هیجان و پرسشنامه ویژگی های شخصیتی) در اختیار آنان قرار گرفت و از دانش آموزان درخواست شد که آنها را با دقت کامل تکمیل نمایند.

در پژوهش حاضر و با توجه به ماهیت آن، ۱۲۰ نفر از دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهر بستان آباد، با استفاده از روش نمونه گیری خوش ای و سهمیه ای انتخاب شدند. برای انتخاب مدارس مورد مطالعه از شیوه نمونه گیری خوش ای استفاده شده و از هر خوش تعدادی کلاس بصورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه ها با توجه به تعداد دانش آموزان به صورت سهمیه ای توزیع و تکمیل شد و انتخاب نمونه نیز در سطح مدارس به صورت تصادفی ساده بوده است.

یافته ها

یافته های توصیفی

در تحقیق حاضر به منظور توصیف متغیرهای پژوهش، شاخص های آمار توصیفی نظیر میانگین، انحراف معیار، واریانس، حداقل و حداقل نمره و همبستگی بین متغیرهای پژوهش محاسبه شده است.

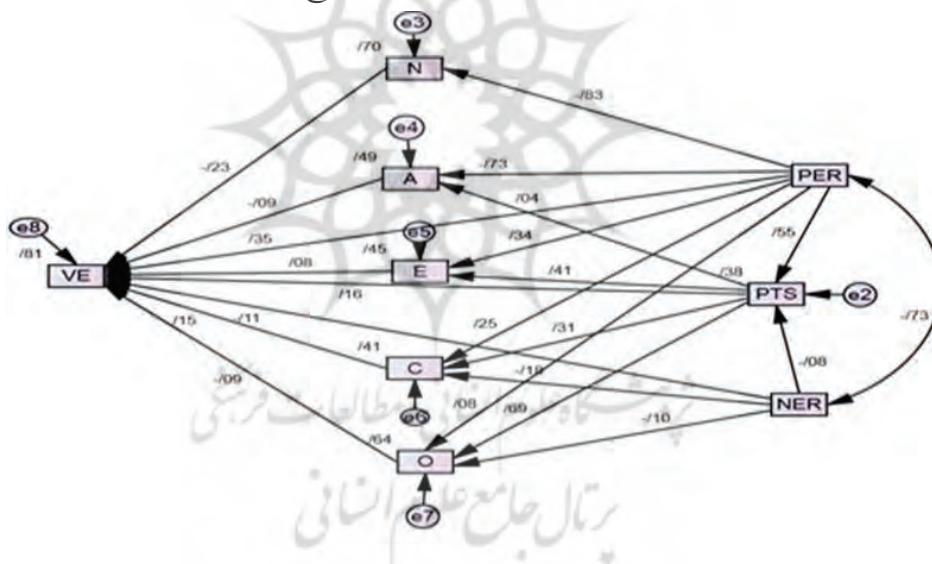
جدول ۱. فراوانی متغیرهای جمعیت شناختی پژوهش

مقطع تحصیلی	فراوانی	درصد	سن	فراوانی	درصد	مقطع
پایه دهم	۳۱	%۲۵/۸	۱۹	۱۵/۸	%۱۵/۸	درصد
پایه یازدهم	۴۹	%۴۰/۸	۲۶	%۲۱/۷	%۲۱/۷	سن
پایه دوازدهم	۴۰	%۳۳/۳	۵۴	%۴۵	%۴۵	فراوانی
جمع کل	۱۲۰	%۱۰۰	۲۰	۱۸	۱۷/۷	درصد
وضعیت سکوت	(%)۶۳/۳	(%)۳۵/۸	۱۹	۱	۰/۰/۸	روستایی فراوانی (درصد)
کل	(%)۶۳/۳	(%)۱۰۰	۱۲۰	۱۲۰	%۱۰۰	فراوانی
تعداد اعضای خانواده	دو	سه	چهار	پنج	شش	هشت
فراوانی	نفری	نفری	نفری	نفری	نفری	نفری
درصد	-	۹	۱۶	۳۶	۴۳	۱
تحصیلات	دیپلم	زیردیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالا		
حضور پدر	۱۱۴	۳	بله	خیر	بله	پدر
در زندگی	%۹۵	%۲/۵	در زندگی	حضرور مادر	خیر	حضور
سن والدین	۴۰/۷۲	۶۶	۲۸	%۹۳/۳	%۵/۸	مادر
میانگین	۴۷/۰۳	۳۴	۷۸	۱۰/۳۲	پدر	آزاد
کمینه	۴۰/۷۲	۶۶	۲۸	۷/۹۷	پدر	کارمند
بیشینه	۴۷/۰۳	۳۴	۷۸	۱۰/۳۲	آزاد	بازنیسته
شغل والدین	۱۲۰	۳	۸۶	۹۰	۹۰	۲
مادر	%۹۵	%۲/۵	%۱۰	%۷۱/۷	%۷۵	%۴/۲
پدر	۱۱۲	۷	۱۱۲	%۵/۸		
حضور	۱۱۴	۳	۱۱۴	%۹۳/۳		
حضور	۱۱۴	۳	۱۱۴	%۹۳/۳		

با توجه به جدول (۱) نشان می‌دهد که نزدیک نیمی از دانش آموزان در مقطع پایه یازدهم هستند و نزدیک به ۸۰ درصد افراد نمونه در دامنهٔ سنی ۱۵ تا ۱۷ قرار دارند. از لحاظ سکونت ۶۳/۳ درصد افراد ساکن شهر بوده و والدین بیش از نیمی از آنها در مقطع تحصیلی زیر دیپلم بودند. تعداد افراد خانوار در بیش از نیمی از خانواده‌ها نیز بین ۱ تا ۵ نفر هستند. لازم به ذکر است که در برخی از موارد فقط فراوانی موارد ذکر شده مطرح و گزینه‌های از دست رفته گزارش نشده است.

یافته های استنباطی

به منظور برآورد مدل مفهومی رابطه نظم جویی شناختی هیجان با سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه ای ویژگی های شخصیتی از مدل یابی علی به روش تحلیل مسیر استفاده شد. این روش که با N نمونه گیری مجدد از داده های اصلی بر مفروضه هایی چون نرمال نبودن داده ها یا حجم کم نمونه حساس نیست، بهترین روش برای نشان دادن معناداری نقش واسطه ای است (هایس و برچر، ۲۰۰۸). به منظور بررسی انطباق یا تأیید مدل مفهومی با داده ها از شاخص های خی دو (χ^2)، نسبت خی دو به درجات آزادی خود (χ^2/df)، شاخص ریشه خطای میانگین مجدورات تقریبی (CFI) و (RMSEA)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازنده گی افزایشی (IFI)، شاخص برازنده گی تطبیقی (CFI) و استفاده شد. شاخص های GFI، IFI و CFI باید برابر یا بزرگتر از ۰/۹۰ باشند تا نشان دهنده برازش خوب مدل با داده ها باشند. شاخص df/c2 کوچکتر از ۳ قابل قبول و هر چه به ۱ نزدیکتر باشد مدل ایده آل است. در نهایت، RMSEA کوچکتر از ۱ نشان دهنده قابل قبول بودن مدل و هر چه به ۰ نزدیکتر باشد حاکی از برازش عالی مدل است. پس از تایید پیش فرض ها و شاخص های مرتبط با تحلیل مورد نظر با هدف مقایسه مدل فرضی و داده های واقعی مورد آزمون قرار گرفت که خروجی مدل و شاخص های آن به شرح زیر می باشد.

شکل ۱. نتایج حاصل از مدل تحلیل مسیر در برآورد سرزندگی تحصیلی

جدول ۲. شاخص های برازنده گی برای مدل ارائه شده

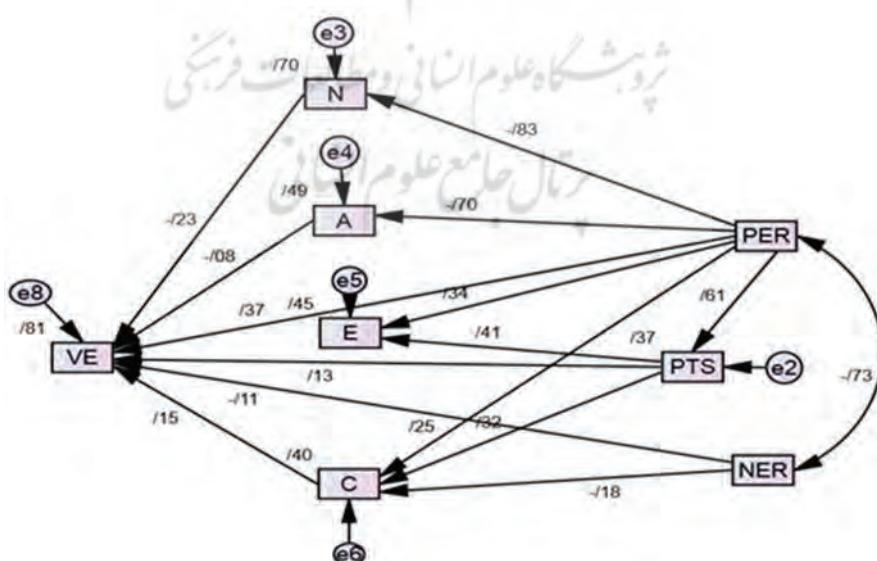
NFI	CFI	GFI	RMSEA	χ^2/df	P	df	χ^2	شاخص های برازش
.۹۵	.۹۷	.۹۳	.۱۱	۲/۷۳	.۰۰۱	۱۴	۳۸/۳۲	متغیر سرزندگی تحصیلی

بررسی سطح معنی داری و نسبت χ^2 می توان دریافت که مدل بر اساس این شاخص از برازش مناسبی برخوردار نیست. با این حال با توجه به اینکه χ^2 شاخصی است که به شدت از حجم نمونه تاثیر می پذیرد شاخص های بعدی را مورد بررسی قرار می دهیم. بررسی شاخص برازش نرم شده (NFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) و نیکویی برازش (GFI) نشانگر آن است که مدل در شرایط حمایتی خوبی قرار دارد، با این وجود شاخص ریشه دوم میانگین (RMSEA) با

این یافته‌ها همسو نیست. بنابرین با هدف افزایش برآذش مدل به جدول ضرایب مسیرها مدل مراجعه کرده و ضرایب مسیرهای که در سطح معناداری قرار ندارند حذف می‌شوند.

جدول ۳. برآورد ضرایب اثرات غیرمستقیم در مدل ارائه شده

P	β	متغیرها
۰/۰۰۱	۰/۵۵	ویژگی های شخصیت
۰/۴۱	۰/۰۸	ویژگی های شخصیتی
۰/۰۰۱	-۰/۰۸۳	روان‌نجرخوبی
۰/۶۱	۰/۰۴	توافق‌پذیری
۰/۰۰۱	۰/۰۷۲	توافق‌پذیری
۰/۰۳	۰/۰۴	باوجودان بودن
۰/۱۹	-۰/۰۱۰	گشودگی به تجربه
۰/۰۰۱	-۰/۰۳۳	برونگرایی
۰/۰۰۱	-۰/۰۴۱	رونگرایی
۰/۰۹	۰/۰۱۸	باوجودان بودن
۰/۰۰۱	۰/۰۳۱	باوجودان بودن
۰/۰۷	۰/۰۷	گشودگی به تجربه
۰/۰۰۱	۰/۰۶۸	گشودگی به تجربه
۰/۰۰۱	۰/۰۳۵	سرزنندگی تحصیلی
۰/۱۹	-۰/۰۰۸	سرزنندگی تحصیلی
۰/۰۰۱	-۰/۰۲۳	سرزنندگی تحصیلی
۰/۱۱	-۰/۰۰۸	سرزنندگی تحصیلی
۰/۰۳	۰/۰۱۵	سرزنندگی تحصیلی
۰/۰۰۱	۰/۰۱۴	سرزنندگی تحصیلی
۰/۰۷	-۰/۰۱۰	سرزنندگی تحصیلی
۰/۱۱	۰/۰۰۸	سرزنندگی تحصیلی

شکل ۲. نتایج حاصل از مدل اصلاح شده تحلیل مسیر در برآورد سرزنندگی تحصیلی

همچنان که در شکل فوق قابل ملاحظه است، برخی از مسیرهای که نقش معنی داری در پیش بینی سرزندگی تحصیلی نداشتند از مدل فرضی اولیه حذف شدند. با بررسی شاخصهای برازش در جدول زیرنیز مشاهده می شود که مدل جدید الگویی نیرومندتری را در پیش بینی سرزندگی تحصیلی نسبت به مدل قبلی فراهم می کند.

جدول ۴. شاخصهای برازندگی برای مدل ارائه شده

NFI	CFI	GFI	RMSEA	χ^2/df	P	df	χ^2	شاخصهای برازش متغیر
۰/۹۶	۰/۹۸	۰/۹۵	۰/۰۸	۱/۷۷	۰/۰۴۲	۱۳	۰/۲۳	سرزندگی تحصیلی

همچنان که در جدول فوق قابل مشاهده است علاوه بر افزایش شاخص برازش نرم شده (NFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) و نکویی برازش (GFI) شاهد کاهش در ریشه دوم میانگین (RMSEA) به ۰/۰۸ هستیم که نشانگر برازش خوب در مدل اصلاحی می باشد.

جدول ۵. خلاصه ضرایب رگرسیون مسیرها

P	β	متغیرها	
0/01	/611	تنظیم هیجان مثبت	ویژگی های شخصیتی
0/01	-/834	تنظیم هیجان مثبت	رواننگورخوبی
0/01	-/699	تنظیم هیجان مثبت	توافق پذیری
0/03	/247	تنظیم هیجان مثبت	باوجودان بودن
0/08	-/181	تنظیم هیجان منفی	باوجودان بودن
0/01	/315	ادراک حمایت معلم	باوجودان بودن
0/01	/373	تنظیم هیجان مثبت	سرزندگی تحصیلی
0/01	-/229	رواننگورخوبی	سرزندگی تحصیلی
0/01	/338	تنظیم هیجان مثبت	برونگرایی
0/01	/412	ادراک حمایت معلم	برونگرایی
0/01	/131	ادراک حمایت معلم	سرزندگی تحصیلی
0/01	/145	باوجودان بودن	سرزندگی تحصیلی
0/07	-/106	تنظیم هیجان منفی	سرزندگی تحصیلی
0/03	-/084	توافق پذیری	سرزندگی تحصیلی

جدول ۶. اثرات مستقیم ضرایب استانداره

متغیرها	تنظیم هیجان منفی	تغییرات	ادراک حمایت معلم	باوجودان بودن	توافق پذیری	روانرنجورخوبی
ویژگی های شخصیتی	-	/611	-	-	-	-
باوجودان بودن	-/181	/247	/315	-	-	توافق پذیری
روانرنجورخوبی	-	-/699	-	-	-	-
برونگرایی	-	-/834	-	-	-	-
سرزندگی تحصیلی	-/106	/338	/412	/145	/084	-/229

جدول ۷. اثرات غیرمستقیم ضرایب استانداره شده

متغیرها	تغییرات	تغییرات	ادراک حمایت معلم	باوجودان بودن	توافق پذیری	روانرنجورخوبی
ویژگی های شخصیتی	-	-	-	-	-	-
باوجودان بودن	-	/193	-	-	-	-
توافق پذیری	-	-	-	-	-	-
روانرنجورخوبی	-	-	-	-	-	-
برونگرایی	-	/252	-	-	-	-
سرزندگی تحصیلی	-/026	/394	/046	-	-	-

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه نظم جویی شناختی هیجان با سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه ای ویژگی های شخصیتی در دانش آموزان متوسطه شهرستان بستان آباد می باشد. روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بوده و در قالب یک مدل معادلات ساختاری (SEM)، روابط علی میان متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی دانش آموزان دختر دوره ی متوسطی شهرستان بستان آباد بودند و نمونه پژوهش شامل ۱۲۰ دانش آموز بود که به صورت نمونه گیری تصادفی خوش ای تک مرحله ای از میان کلیه دانش آموزان دختر متوسطه انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه نظم جویی شناختی هیجان (CERQ-P)، پرسشنامه ویژگی های شخصیتی استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از تحلیل معادلات ساختاری و از نرم افزارهای SPSS و AMOS استفاده شد. با توجه به یافته های فوق می توان دریافت که ارتباط بین نظم جویی شناختی هیجان و سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه ای ویژگی های شخصیتی معنی دار است و در مجموع مدل ارائه شده می تواند ۸۱٪ از واریانس سرزندگی تحصیلی را تبیین می کند. براساس اطلاعات ارائه شده در جدول همبستگی و همچنین ضرایب رگرسیونی موجود در جدول (۵) تنظیم هیجان مثبت ($\beta_{01} = 0.37$) و منفی ($\beta_{00} = -0.10$)، همچنین ضرایب رگرسیونی موجود در جدول (۵) تنظیم هیجان مثبت ($\beta_{01} = 0.37$) و منفی ($\beta_{00} = -0.10$)،

بر سرزندگی تحصیلی دانش آموزان به ترتیب اثر مستقیم و غیرمستقیم معنا داری دارند. این یافته با نتایج دهقان، توکلی و طیاری (۱۳۹۷) همسو می باشد، آنها در پژوهش شان دریافتند که میان تنظیم هیجان با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان ارتباط معناداری وجود دارد، همچنین میان کیفیت خواب با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان ارتباط معناداری وجود دارد. همچنین با نتایج صانعی (۱۳۹۷) همسو می باشد. وی در پژوهشی نشان دادند که میان نظم جویی هیجان با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان ارتباط معنی داری وجود دارد و تفاوت بسیار ناچیزی بین سرزندگی تحصیلی و خودنظم جویی شناختی دانش آموزان عادی و دانش آموزان تیزهوش وجود دارد. در همین راستا کریمی افشار و منظری توکلی (۱۳۹۷) در پژوهشی دریافتند که نتایج تحلیل واریانس و شاخص های آماری رگرسیون میزان به دست آمده از ارتباط میان راهبردهای تنظیم هیجان با سرزندگی تحصیلی معنادار است، که نشان می دهد راهبردهای تنظیم هیجان می توانند بخشنی از تغییرات مربوط به سرزندگی تحصیلی را تبیین نمایند. گرازیانو، ریوایس، کن و کال کینس (۲۰۰۷) در پژوهشی به بررسی نقش تنظیم هیجان در موفقیت تحصیلی دانش آموزان پرداختند. آنها در این پژوهش سعی کردند که نقش سازنده تنظیم هیجان و فرایند آن در بهبود یادگیری و موفقیت تحصیلی را مشخص سازند. نتایج این پژوهش نشان داد که به طورکلی دانش آموزانی که از تنظیم هیجان بالاتری برخودار هستند، عملکرد بهتری نیز در زمینه یادگیری و تحصیلی از خود نشان می دهند. آنها رابطه بهتری نیز با معلمان و همکلاسی هاشان دارند. با توجه به موارد ذکر شده می توان چنین استنباط کرد که دانش آموزانی که مهارت های نظم جویی هیجانی منفی را تجربه می کنند، این افراد در شرایط تنش دچار مشکل در سلامت روان می شوند. بدین صورت که دانش آموز احساس می کند، توانایی تحمل اینگونه از تنش های بین فردی را ندارند و سعی می کنند با ملامت و سرزش خود و یا دیگران به نوعی به صورت غیرسازنده با این گونه تنش ها و آشفتگی هیجانی مقابله کنند و به نوعی با این شیوه های غیرسازنده یا منفی هیجانات خود را تنظیم کنند. چون این شیوه های غیرسازنده تنظیم هیجانی در نهایت اثر سازنده ندارد باعث می شود که فرد به مرور دچار اختلال در سلامت روان شود. اما مادامیکه دانش آموز از ویژگی و مهارت نظم جویی شناختی هیجانی مثبت برخوردار باشد، علاوه بر اینکه سلامت روانشناختی مطلوبی را گزارش می کنند، در روابط بین فردی نیز احساس رضایت و بهزیستی می کنند. می توان گفت که دانش آموز ممکن است در موقعیت های بین فردی دچار تنش شود، اما با تکیه بر هیجانات مثبت و تعدیل هیجان منفی سعی می کند تا این تنش های بین فردی را تنظیم کند، که این هم سبب سرزندگی تحصیلی آنان خواهد شد.

همچنین براساس اطلاعات ارائه شده در جدول(۵) رابطه بین تنظیم هیجان منفی با ویژگیهای شخصیت ($P=0/18$, $\beta=0/08$) معنی دار نمی باشد، در حالی که اثرات مستقیم بین تنظیم هیجان مثبت با ویژگیهای شخصیت روان رنجورخویی، توافق پذیری و با وجود آن بودن به ترتیب ($P=0/83$, $\beta=0/01$, $\alpha=0/01$) و ($P=0/24$, $\beta=0/03$) است، این یافته با نتایج کوکون (۲۰۰۱) همسو می باشد. وی در پژوهشی نشان داد که روان رنجورخویی مهمترین صفت شخصیتی است که با تنظیم هیجان منفی ارتباط مستقیم دارد. همچنین با نتایج جانسن (۲۰۱۳) همسو می باشد. وی نیز در پژوهشی نشان داد که تنظیم هیجان با ویژگی های شخصیتی ارتباط دارد. در همین راستا گریشم و گالون (۲۰۱۲) در پژوهشی نشان دادند که برخون گرایی با تنظیم هیجان مثبت ارتباط مستقیم و معنی داری دارد.

همچنین واتر و شرودرآب (۲۰۱۵) در پژوهشی نشان دادند که میان عامل وظیفه گرایی با راهبرد تنظیم هیجان ارزیابی مجدد همبستگی مثبت و با تنظیم هیجان سرکوبی همبستگی منفی و معنی داری وجود دارد. با توجه به موارد فوق می‌توان چنین استنباط کرد که ویژگی‌های شخصیتی نقش مهمی در عملکرد عاطفی و هیجانی افراد دارد. شخصیت گرایش‌ها و خصوصیات پایداری است که تعیین کننده تشابها و تفاوت‌ها در رفتارهای روان‌شناسی شامل افکار، عواطف و اعمال افراد و به کارگیری انواع راهبردهای تنظیم هیجان است (پورنامانینگیش، ۲۰۱۷). به نظر می‌رسد که ابعاد شخصیت با نظم جویی هیجانات ارتباط مستقیمی دارد این ابعاد تفاوت‌های فردی را در افکار، احساسات، نگرش‌ها و الگوهای رفتاری تبیین می‌کنند. روان رنجور خوبی آسیب پذیری نسبت به تنش و تمایل به تجربه هیجان‌های منفی، خودآگاهی و تکانشگری را در بردارد؛ بروونگرایی تمایل به تجربه هیجان‌های مثبت، گرمی و مهربانی و جرأت ورزی، فعالیت و هیجان خواهی را شامل می‌شود؛ گشودگی به تجربه شامل گشودگی به هیجانها، تخیل، زیبایی‌شناسی، ماجراجویی، عقل گرایی و آزادی خواهی است؛ توافق پذیری اعتماد، انتباط، همکاری و فروتنی، مهربانی را وظیفه شناسی به واسطه مؤلفه‌های کارایی، نظم، شایستگی، نیاز به پیشرفت، بعد خودنظم دهی و احتیاط را در بر می‌گیرد (بارانکزوک، ۲۰۱۹).

تشکر و قدردانی

بدین وسیله بر خود لازم می‌دانیم از تمامی مدیران مدارس متوسطه شهرستان بستان آباد و همچنین خانواده دانش آموزان عزیز که مراتب شرکت آن‌ها را فراهم نمودند، کمال سپاسگزاری و تشکر را ابراز نماییم.

منابع

- امیری، سهراب؛ سپهریان آذر، فیروزه و ناصری، کبری. (۱۳۹۴). نقش راهبردهای نظم جویی شناختی هیجان، تکانشگری و بروونگرایی در گرایش اعتیاد به اینترنت دانشجویان دانشگاه ارومیه، مجله علمی پژوهان، دوره ۱۴، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۴.
- بی‌تا، محمدثه و جعفری هرندي، رضا. (۱۳۹۷). پیش‌بینی رضایت از زندگی براساس ویژگی‌های شخصیتی و مکانیسم‌های دفاعی، مجله مطالعات اجتماعی روان‌شناسی زنان، سال ۱۶، شماره ۱، بهار ۱۳۹۷، صفحات، ۱۱۱-۱۵۰.
- پورسید، مهدی و خرمائی، فرهاد. (۱۳۹۷). تأثیر ویژگی‌های شخصیتی و حمایت اجتماعی ادراک شده بر قدردانی با واسطه‌گری استرس و خودکارآمدی تحصیلی در دانش آموزان دوره دوم متوسطه. فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی مثبت. (۴)، صفحات ۴۴-۲۵.
- چاری، محمدحسین و دهقانی زاده، محمدحسین. (۱۳۹۱). سرزندگی تحصیلی و ادراک از الگوی ارتباطی خانواده، نقش واسطه‌ای خودکارآمدی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری. (۴)، ۴۷-۲۲.
- دهقانی زاده، محمدحسین؛ چاری، محمدحسین؛ مرادی، مرتضی و سليمانی خشاب، عباسعلی. (۱۳۹۳). سرزندگی تحصیلی و ادراک از الگوهای ارتباطات خانواده و ساختار کلاس؛ نقش واسطه‌ای ابعاد خودکارآمدی. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، شماره ۳۲، سال ۱۰، تابستان ۱۳۹۳.
- رمضانی، مليحه. (۱۳۹۵). نقش واسطه‌ای خودتنظیمی تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده از سوی معلم و درگیری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه‌ی شهر بیرجند. پایان نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی. دانشگاه بیرجند، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
- صانعی، رضا. (۱۳۹۷). مقایسه نظم جویی شناختی هیجان و سرزندگی در بین دانش آموزان تیزهوش و عادی پسر مقطع متوسطه شهرستان شاهروд. پایان نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- فولادی، اسماء؛ کجبا، محمدمباقر و قمرانی، امیر. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش سرزندگی تحصیلی بر معنای تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر پایه سوم دوره اول متوسطه شهر مشهد. فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی. (۱۵)، ۱۰۳-۹۳.
- کریمی افشار، عشرت و منظری توکلی، احمد. (۱۳۹۷). ارتباط میان راهبردهای تنظیم هیجان با سرزندگی تحصیلی دانش آموزان. همايش ملی آسیب‌های اجتماعی و روان‌شناسی، فیروزآباد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروز آباد-اداره بهزیستی شهرستان فیروز آباد.

مرادی، مرتضی؛ دهقانی زاده، محمدحسین و سلیمانی خشاب، عباسعلی. (۱۳۹۴). حمایت اجتماعی ادراک شده و سرزندگی تحصیلی: نقش واسطه ای باورهای خودکارآمدی تحصیلی. *نشریه مطالعات آموزش و یادگیری*. ۷(۱)، ۱-۲۴.

نادری، فرج. (۱۳۸۶). تاثیر آموزش مهارت های اجتماعی بر سازگاری فردی اجتماعی، پرخاشگری و ابراز وجود دانش آموزان دختر در معرش خطر. *فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی*. ۳۳، ۶۲-۳۵.

Baraczuk, U. (2019). The five factor model of personality and emotion regulation: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 13(9): 217-227.

Baraczuk, U. (2019). The five factor model of personality and emotion regulation: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 13(9): 217-227.

Baskin-Sommers, A. & Sommers, I. (2006). The Co-Occurrence of Substance Use and High-Risk Behaviors. *Journal of Adolescent Health*, No. 38, p609-611.

Baskin-Sommers, A. & Sommers, I. (2006). The Co-Occurrence of Substance Use and High-Risk Behaviors. *Journal of Adolescent Health*, No. 38, p609-611.

Butt, M. M., Sanam, F., Gulzar, S., Yahya, F. (2013). Cognitive emotional regulation and forgiveness. *Interdisciplinary Journal of contemporary research in Business*, 4 (12), 769-792.

Gratz K, Roemer L. (2007). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *J Psychopath Behav Assess*. 26(1):41-54.

Gresham, D., & Gullone, E. (2012). Emotion regulation strategy use in children and adolescents: The explanatory roles of personality and attachment. *Personality and Individual Differences*, 52, 616-621.

Gross, J.J. (2013). Wise emotion regulation. In: L. Feldma-Barrett & P. Salovey (Eds.), *the wisdom in feeling*. New York: The Guilford Press. 3(1), 297-318.

Kokkonen, M., & Pulkkinen, L. (2001). Examination of the paths between personality, current mood, its evaluation and emotion regulation. *European Journal of Personality*, 15, 83- 104.

Purnamaningsih, E. H. (2017). Personality and emotion regulation strategies. *International Journal of Psychological Research*, 10(1): 53-60.

Suldo, M. S., Minch, R. D. and Hearson, V. B. (2015). Adolescence satisfaction and personality characteristic .*Journal of happiness studies*, 16(4): 965-983.

Vater, A., & Schroder-Abe, M. (2015). Explaining the link between personality and relationship satisfaction: Emotion regulation and interpersonal behavior in conflict discussions. *European Journal of Personality*, 29, 201-215.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرستال جامع علوم انسانی